

Różnorodność gatunkowa i stylistyczna Biblii

- [Wprowadzenie](#)
- [Przeczytaj](#)
- [Prezentacja TED](#)
- [Sprawdź się](#)
- [Dla nauczyciela](#)

Bibliografia:

- Źródło: *Ps. 125, 1–5*, [w:] *Pismo Święte Starego i Nowego Testamentu w przekładzie z języków oryginalnych*, oprac. Zespół Biblistów Polskich z inicjatywy benedyktynów tynieckich, Poznań 1980, s. 692.
- Źródło: *Koh 9, 4–5*, [w:] *Pismo Święte Starego i Nowego Testamentu w przekładzie z języków oryginalnych*, oprac. Zespół Biblistów Polskich z inicjatywy benedyktynów tynieckich, Poznań 1980, s. 741–742.
- Źródło: *Mt 6, 9–13*, [w:] *Pismo Święte Starego i Nowego Testamentu w przekładzie z języków oryginalnych*, oprac. Zespół Biblistów Polskich z inicjatywy benedyktynów tynieckich, Poznań 1980, s. 1130.
- Źródło: *Łk 18, 1–8*, [w:] *Pismo Święte Starego i Nowego Testamentu w przekładzie z języków oryginalnych*, oprac. Zespół Biblistów Polskich z inicjatywy benedyktynów tynieckich, Poznań 1980, s. 1204.
- Źródło: *Sdz 9, 8–15*, [w:] *Pismo Święte Starego i Nowego Testamentu w przekładzie z języków oryginalnych*, oprac. Zespół Biblistów Polskich z inicjatywy benedyktynów tynieckich, Poznań 1980, s. 240.

- Źródło: Adam Mickiewicz, *Księgi narodu polskiego i pielgrzymstwa polskiego*, Warszawa 1986, s. 33–47.
- Źródło: Michał Głowiński, *Biblijne gatunki literackie*, [w:] Michał Głowiński, Teresa Kostkiewiczowa, Aleksandra Okopień-Sławińska, Janusz Sławiński, *Słownik terminów literackich*, Wrocław 1988, s. 60.

Różnorodność gatunkowa i stylistyczna Biblii

Vincent van Gogh, *Martwa natura z Biblią*, 1885, fragment
Źródło: domena publiczna.

Wyraz *biblia* wywodzi się z języka greckiego i oznacza: **księgi**. Wprawdzie używamy go, by nazwać jedną, obszerną książkę, ale liczba mnoga greckiego rzeczownika przypomina o tym, że Pismo Święte składa się z wielu ksiąg. Ta wielość dotyczy również gatunków, po które sięgali autorzy poszczególnych części Biblii. Różnorodność dostrzec można także w stylu. Wprawdzie istnieje styl biblijny, występujący w całym Piśmie, ale trzeba pamiętać, że przecież każdy z twórców pisał w „swoim języku”. Biblię charakteryzuje zatem różnorodność gatunkowa i stylistyczna.

Twoje cele

- Określisz przynależność gatunkową wybranych fragmentów Biblii.
- Zinterpretujesz fragment Księgi Sędziów, aby ustalić jego symboliczny sens.
- Wyjaśnisz znaczenie wybranych związków frazeologicznych wywodzących się z Biblii.
- Wymienisz cechy stylu biblijnego na podstawie wybranego fragmentu Pisma Świętego.

Przeczytaj

Biblia jako dzieło literackie

Tekst literacki musi spełniać pewne warunki, dzięki którym będzie odróżniał się od nieliterackich przejawów piśmiennictwa. Teoretycy literatury jako podstawowy warunek wskazują dominację w tekście funkcji estetycznej, właściwej dla tekstów artystycznych. Poza tym w tekście literackim powinny występować następujące wyróżniki:

Źródło: Englishsquare.pl sp. z o.o., licencja: CC BY-SA 3.0.

Wymienione cechy można dostrzec także w Biblii, co pozwala traktować to dzieło jako literackie. Trzeba jednak pamiętać, że postrzeganie Pisma Świętego wyłącznie jako zbioru prawd religijnych dominowało do XIX wieku. Dopiero wówczas do badania i wyjaśniania treści Biblii zaczęto stosować metody analizy tekstów literackich.

Od XX stulecia jedną z podstaw interpretowania treści ksiąg biblijnych jest świadomość stosowania przez ich autorów specyficznego sposobu wypowiedania się, typowego dla literatury. W ramach badań nad formami wypowiedzi w Biblii dokonuje się odwołań do teorii biblijnych rodzajów literackich. Wymaga to ustalenia, czy dana księga ma charakter naukowy, historyczny, prorocki czy dydaktyczny. O tym decyduje jej forma, przejawiająca się w gatunku lub stylu wypowiedzi.

Etapy powstawania Biblii

Zastosowanie danego gatunku lub odmiany stylistycznej wynikało nie tylko z indywidualnych decyzji autora księgi. Do pewnego stopnia było to uzależnione również od tego, w jakim momencie powstawała ta księga. Stary Testament, układany i spisany przez wiele wieków, tworzony był w kilku etapach:

Najpierw dominowało dążenie do spisania historii Żydów – widać to w tzw. księgach historycznych, np. w *Pięcioksięgu Mojżesza*, na który składają się m.in. *Księga Rodzaju* i *Księga Wyjścia*.

Później zaczęto układać zapiski o odmiennym charakterze, określanym jako prorocki, a przepowiadającym konsekwencje realizowania układu zawartego między Bogiem a narodem wybranym w chwili nadania dekalogu. Do tej kategorii należą np. *Księgi Izajasza* oraz *Księga Ezechiela*.

Trzeci etap formowania się Starego Testamentu przejawiał się w tworzeniu dzieł sapiencjalnych, mądrościowych – ich treść w mniejszym stopniu odnosi się do wydarzeń historycznych, zawiera przede wszystkim pouczenia uniwersalne – dotyczy to np. *Księgi Hioba* lub *Księgi Koheleta*.

W ostatnich wiekach przed Chrystusem w kulturze żydowskiej rozwinęła się apokaliptyka, wyjaśniająca dzieje Izraela oraz świata za pomocą symbolicznych wizji.

Źródło: Englishsquare.pl sp. z o.o.

Ostatecznie jednak o wyborze gatunku lub stylu decydował autor. Jego wykształcenie, znajomość innych dzieł, wrażliwość estetyczna, a przede wszystkim cel, do którego dążył – te wszystkie czynniki wpływały na formę księgi.

Biblijne gatunki literackie

Istotna jest także analiza cech gatunku literackiego, jakim posłużył się autor księgi. Możliwości jest wiele:

” Michał Głowiński

Biblijne gatunki literackie

W Starym Testamencie wyróżnia się: formy poetyckie – w tym różnego typu modlitwy, psalmy, pieśni, hymny, lamentacje; teksty prawne – w tym formuły, dekalogi [...]; teksty kultowe – w tym [...] rytuały, przepisy; teksty prorockie – w tym ostrzeżenia, groźby, przepowiednie; teksty historyczne – w tym mity, podania, legendy, bajki, przypowieści [...]; teksty sapientialne [...] – w tym życzenia, błogosławieństwa [...]. W Nowym Testamencie wyróżnia się Ewangelię [...]. Poza Ewangeliami w Nowym Testamencie występują m.in. takie gatunki, jak: apokalipsa, listy, dzieła historyczne, wyznania wiary, hymny, teksty [...].

Źródło: Michał Głowiński, *Biblijne gatunki literackie*, [w:] Michał Głowiński, Teresa Kostkiewiczowa, Aleksandra Okopień-Sławińska, Janusz Sławiński, *Słownik terminów literackich*, Wrocław 1988, s. 60.

Wymienione w słownikowym haśle gatunki nie wyczerpują wszystkich występujących w Biblii. W Piśmie Świętym występują jeszcze m.in.: kroniki, roczniki, kazania, teksty o charakterze biograficznym, mowy, sentencje, aforyzmy, zagadki. Zbiór ksiąg świętych jest zatem dziełem wielogatunkowym. Dopiero uwzględnienie tego faktu i wzięcie pod uwagę formy literackiej danej księgi umożliwi zrozumienie sensu tekstu biblijnego.

Wybrane gatunki literackie w Biblii

APOKALIPSA

tekst zawierający proroctwo, objawiający przyszłość, zazwyczaj kojarzony z nieszczęśliwymi wydarzeniami (Apokalipsa św. Jana)

HYMN

LAMENTACJA

LEGENDA

LIST

MODLITWA

PRZYPOWIEŚĆ

PSALM

Styl biblijny

Badania językoznawców pozwoliły stworzyć definicję stylu biblijnego. Jest to charakterystyczne dla Pisma Świętego ukształtowanie języka. Do jego cech, przejawiających się w całej Biblii, należy zastosowanie typowego dla kultury semickiej podziału tekstu na odcinki zwane [wersetami](#) – one nadają księgom Starego i Nowego Testamentu specyficzny rytm. Poza tym dostrzec można tendencję do korzystania z [paralelizmów](#) oraz zestawień, zazwyczaj wyrażanych za pomocą spójnika „i”. Do często stosowanych form kształtowania tekstu biblijnego należą także przeciwieństwa (obfituje w nie np. Księga Koheleta) oraz symbole i alegorie (zwłaszcza w przypowieściach). Ponadto w Piśmie Świętym obecne są [związki frazeologiczne](#) zwane [biblizmami](#), które dzięki swojej uniwersalnej wymowie mają już swoje stałe miejsce we współczesnym leksykonie mowy użytkowej. Częstotliwość występowania wymienionych cech wspólnych nie oznacza jednak, że cała Biblia została napisana jednorodnym stylem.

Słownik

biblizm

wyraz, metafora lub związek frazeologiczny, który swoje źródło znajduje w Biblii

frazeologizm

(gr. *phrasis* - mówienie; *lógos* - słowo) – połączenie wyrazowe o przyjętym powszechnie znaczeniu

genologia

(gr. *génos* – pochodzenie; *logia* – zbiór) – dział poetyki zajmujący się badaniem rodzajów i gatunków literackich

paralelizm

(gr. *parallēlismós* – zestawienie, porównanie) – podobieństwo treściowe, kompozycyjne kilku fragmentów utworu literackiego (zdań, strof, scen, wątków itp.)

parenetyczny

(gr. *paraínesis* – zachęcanie) – pouczający, podający wzorce pozytywne i negatywne

psalm

(gr. *psalmós* – śpiew przy akompaniamencie instrumentu strunowego) – liryczna i podniosła pieśń modlitewna skierowana do Boga

sapientialny

(łac. *sapientia* – mądrość) – odnoszący się do mądrości

werset

(łac. *versus* – wiersz) – wyodrębniony graficznie fragment tekstu obejmujący kilka zestawionych podrzędnie lub współrzędnie zdań, spoisty wewnętrznie, zwykle numerowany. Podział na wersety występuje w Biblii i tekstach na nią stylizowanych, jak również w Koranie. Wersety pełnią w prozie rytmicznej rolę zbliżoną do tej, jaką pełnią wersy lub zwrotki w poezji

Prezentacja TED

Polecenie 1

Zapoznaj się z wykładem prof. Pawła Stępnia. Wyjaśnij, jakie są źródła różnorodności stylistycznej ksiąg biblijnych.

Wystąpił błąd

Film dostępny pod adresem <https://zpe.gov.pl/a/Do2XpFKLy>.

Film nawiązujący do treści materiału pod tytułem Różnorodność gatunkowa i stylistyczna Biblii.

Polecenie 2

Wyjaśnij, dlaczego Biblia jest fundamentem dawnej kultury.

Sprawdź się

Księga Sędziów, rozdział 9, wersety 8-15

“ Sdz 9, 8-15

8 Zebrały się drzewa, aby namaścić króla nad sobą.

Rzekły do oliwki: „Króluj nad nami!”

9 Odpowiedziała im oliwka:

„Czyż mam się wyrzec mojej oliwy,
która służy czci bogów i ludzi,
aby pójść i kołysać się ponad drzewami?”

10 Z kolei zwróciły się drzewa do drzewa figowego:

„Chodź ty i króluj nad nami!”

11 Odpowiedziało im drzewo figowe:

„Czyż mam się wyrzec mojej słodyczy
i wybornego mego owocu,
aby pójść i kołysać się ponad drzewami?”

12 Następnie rzekły drzewa do krzewu winnego:

„Chodź ty i króluj nad nami!”

13 Krzew winny im odpowiedział:

„Czyż mam się wyrzec mojego soku,
rozweselającego bogów i ludzi,
aby pójść i kołysać się ponad drzewami?”

14 Wówczas rzekły wszystkie drzewa do krzewu cierniowego:

„Chodź ty i króluj nad nami!”

15 Odpowiedział krzew cierniowy drzewom:

„Jeśli naprawdę chcecie mnie namaścić na króla,
chodźcie i odpoczywajcie w moim cieniu!

A jeśli nie, niech ogień wyjdzie z krzewu cierniowego i spali cedry
libańskie”.

Źródło: *Sdz 9, 8-15*, [w:] *Pismo Święte Starego i Nowego Testamentu w przekładzie z języków oryginalnych*, oprac. Zespół Biblistów Polskich z inicjatywy benedyktynów tynieckich, Poznań 1980, s. 240.

Psalm 125, wersety 1-5

Księga Koheleta, rozdział 9, wersety 4-5

Ewangelia wg św. Łukasza, rozdział 18, wersety 1-8

Ewangelia wg św. Mateusza, rozdział 6, wersety 9-13

Ćwiczenie 1

Wybierz odpowiedź na pytanie: Które z przytoczonych fragmentów Biblii są zapisane wersetami?

- wszystkie trzy teksty ze Starego Testamentu
- wszystkie poza fragmentem z Ewangelii według św. Łukasza
- żaden
- tylko teksty pochodzące z Ewangelii według św. Łukasza oraz Ewangelii według św. Mateusza
- wszystkie

Ćwiczenie 2

Uzasadnij, że teksty z Księgi Sędziów oraz Ewangelii według św. Łukasza można zakwalifikować do przypowieści.

Ćwiczenie 3

Porównaj teksty z Księgi Sędziów oraz Ewangelii według św. Łukasza i odpowiedz na pytanie, który z nich można nazwać bajką. Odpowiedź uzasadnij.

Teksty	Uzasadnienie

Ćwiczenie 4

Wyjaśnij sens moralny przypowieści-bajki z Księgi Sędziów.

Ćwiczenie 5

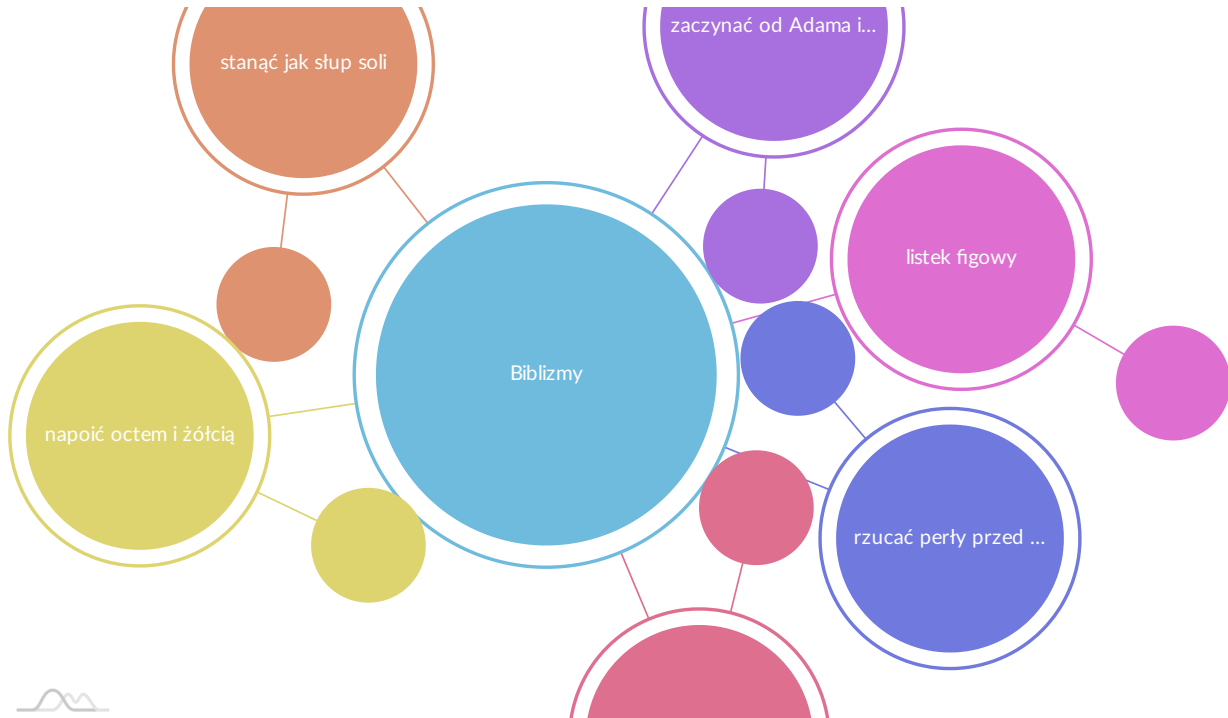

Określ przynależność gatunkową fragmentu Księgi Koheleta.

Ćwiczenie 6

Do mapy myśli dopisz znaczenia poniższych biblizmów:

Ćwiczenie 7

Uzasadnij, że fragment Ewangelii według św. Mateusza jest modlitwą.

Na podstawie wybranego fragmentu Pisma Świętego wyjaśnij, że został on napisany stylem biblijnym.

Praca domowa

W liczącym co najmniej 150 słów wypracowaniu wykaż, że [Adam Mickiewicz](#), pisząc *Księgi narodu polskiego i pielgrzymstwa polskiego*, posłużył się stylizacją biblijną.

« Adam Mickiewicz

Księgi narodu polskiego i pielgrzymstwa polskiego

Na początku była wiara w jednego Boga, i była Wolność na świecie. I nie było praw, tylko wola Boga, i nie było panów i niewolników tylko patriarchowie i dzieci ich.

Ale potem ludzie wyrzekli się Boga jednego, i naczynili sobie [bałwanów](#), i kłaniali się im, i zabijali na ich cześć krwawe ofiary, i wojowali za cześć swoich bałwanów.

Przeto Bóg zesłał na bałwochwalców największą karę, to jest niewolę.

I stała się połowa ludzi niewolnicą drugiej połowy, chociaż wszyscy pochodzili od jednego Ojca. Bo wyrzekli się tego pochodzenia, i [wymyślili sobie różnych ojców; jeden rzekł, iż pochodzi od ziemi a drugi od morza, a inni od innych.](#)

A gdy tak wojując jedni drugich brali w niewolę, wpadli wszyscy razem w niewolę imperatora Rzymskiego.

Imperator Rzymski nazwał siebie bogiem, i ogłosił że nie ma na świecie innego prawa tylko jego wola, co on pochwali, to będzie nazywać się cnotą; a co on zgani, to będzie nazywać się zbrodnią.

I znaleźli się filozofowie, którzy dowodzili, iż imperator tak czyniąc, dobrze czyni.

A imperator rzymski nie miał ani pod sobą, ani nad sobą, nic takiego, co by szanował.

I ziemia cała stała się niewolnicą, a nie było takiej niewoli nigdy na świecie, ani przedtem, ani potem; oprócz w Rosji za dni naszych.

Bo i u Turków sułtan musi szanować prawo Mahometa, ani może go sam wykładać, ale są na to księża tureccy.

W Rosji zaś imperator jest głową wiary, i w co każe wierzyć, w to wierzyć muszą.

I stało się, iż gdy niewola wzmocniła się na świecie, nastąpiło przesilenie jej; jako przesilenie nocy, w noc najdłuższą i najciemniejszą, tak przesilenie niewoli w czasie niewolnictwa rzymskiego.

W on czas przyszedł na ziemię syn boży, Jezus Chrystus, nauczając ludzi, iż wszyscy są bracią rodzoną, dziećmi jednego Boga.

I że ten jest większy między ludźmi, kto im służy i kto poświęca siebie dla dobra ich. A im kto lepszy, tym więcej poświęcić powinien. A Chrystus, będąc najlepszym, miał dla nich krew poświęcić męką najboleśniejszą.

Więc uczył Chrystus, że nie jest szanowna na ziemi, ani mądrość ludzka, ani urząd, ani bogactwo, ani korona; ale jedne tylko jest szanowne poświęcenie się dla dobra ludzi.

[...]

A gdy tak nauczał Chrystus, przelękli się sędziowie, którzy **sądzili w imię imperatora rzymskiego**; i rzekli: Wypędziliśmy z ziemi sprawiedliwość, a oto powraca; zabijmy ją i zagrzebajmy w ziemię.

Umęczyli tedy najświętszego i najniewinniejszego z ludzi, złożyli w grobie, i wykrzyknęli: Nie ma już sprawiedliwości i prawdy na ziemi, któż teraz powstanie przeciwko Imperatorowi Rzymskiemu.

Ale wykrzyknęli głupio, bo nie wiedzieli, iż popełniwszy zbrodnię największą, już dopełnili miary nieprawości swych; i skończyła się potęga ich wtenczas, kiedy najwięcej cieszyli się.

[...]

A wszystkie narody, które uwierzyły, czy to Niemcy, czy Włochy, czy Francuzi, czy Polacy, uważali siebie za jeden naród, i nazwano ten naród chrześcijaństwem.

[...]

I Wolność w Europie rozszerzała się powoli, ale ciągle i porządnie, od królów szła Wolność do panów wielkich, a ci będąc wolnymi, rozlewali Wolność na szlachtę, a ze szlachty szła Wolność na miasta, i wkrótce miała zniżyć na lud, i całe chrześcijaństwo miało być wolne, a wszyscy chrześcijanie, jak bracia, równi sobie.

Ale królowie zepsuli wszystko.

[...]

Ale królowie chcieli być jako ojcowie dzicy w lasach mieszkający, którzy dzieci swe zaprzęgają do wozów jako zwierzęta, i sprzedają kupcom za niewolniki.

Rzekli więc królowie: Starajmy się, aby narody zawsze były głupie, a tak nie poznają sił swoich; i żeby się kłóciły z sobą, a tak nie połączą się z sobą przeciwko nam.

Zawołali tedy do ludzi rycerskich: Po co macie chodzić do ziemi świętej, daleko jest; bijcie się lepiej jedni z drugimi. A filozofowie dowodzili zaraz, iż głupstwem jest wojować za Wiarę.

[...]

Ale jeden naród polski nie kłaniał się nowemu bałwanowi, i nie miał w mowie swojej wyrazu na ochrzcenie go po polsku, równie jak ochrzcenie czcicieli jego, którzy nazywają się z francuskiego egoistami.

Naród Polski czcił Boga, wiedząc, iż kto czci Boga, oddaje cześć wszystkiemu, co jest dobre.

Był tedy naród Polski od początku do końca wierny Bogu przodków swoich.

Jego królowie i ludzie rycerscy nigdy nie napastowali żadnego narodu wiernego, ale bronili chrześcijaństwo od pogan i barbarzyńców niosących niewolę.

[...]

I nagroził im Bóg, bo wielki naród, Litwa, połączył się z Polską, jako mąż z żoną, [dwie dusze w jednym ciele](#). A niebyło nigdy przedtem tego połączenia narodów. Ale potem będzie.

Bo to połączenie i ożenienie Litwy z Polską jest figurą przyszłego połączenia wszystkich ludów chrześcijańskich, w imię wiary i Wolności.

I dał Bóg królom polskim i rycerzom Wolności, iż wszyscy nazywali się bracia, i najbogatsi i najubożsi. A takiej Wolności nie było nigdy przedtem. Ale potem będzie.

[...]

A na koniec, [król i rycerstwo dnia trzeciego maja umyślili wszystkich Polaków zrobić bracia, naprzód mieszczan a potem włościan](#).

I nazywano braci ślachtą, iż się [ślachcili to jest zbratali z Lachami](#), ludźmi wolnymi i równymi. [...]

Ślacheństwo miało być chrztem Wolności, i każdy kto by gotów był umrzeć za Wolność, byłby ochrzczony z prawa i z miecza.

I rzekła na koniec Polska: ktokolwiek przyjdzie do mnie będzie wolny i równy, gdyż ja jestem Wolność.

Źródło: Adam Mickiewicz, *Księgi narodu polskiego i pielgrzymstwa polskiego*, Warszawa 1986, s. 33–47.

Dla nauczyciela

Autor: Joanna Oparek

Przedmiot: Język polski

Temat: Różnorodność gatunkowa i stylistyczna Biblii

Grupa docelowa:

Szkoła ponadpodstawowa, liceum ogólnokształcące, technikum, zakres podstawowy

Podstawa programowa:

Zakres podstawowy

Treści nauczania – wymagania szczegółowe

I. Kształcenie literackie i kulturowe.

1. Czytanie utworów literackich. Uczeń:

3) rozróżnia gatunki epickie, liryczne, dramatyczne i synkretyczne, w tym: gatunki poznane w szkole podstawowej oraz epos, odę, tragedię antyczną, psalm, kronikę, satyrę, sielankę, balladę, dramat romantyczny, powieść poetycką, a także odmiany powieści i dramatu, wymienia ich podstawowe cechy gatunkowe;

4) rozpoznaje w tekście literackim środki wyrazu artystycznego poznane w szkole podstawowej oraz środki znaczeniowe: oksymoron, peryfrazę, eufonię, hiperbolę; leksykalne, w tym frazeologizmy; składniowe: antytezę, paralelizm, wyliczenie, epiforę, elipsę; wersyfikacyjne, w tym przerzutnię; określa ich funkcje;

5) interpretuje treści alegoryczne i symboliczne utworu literackiego;

8) wykazuje się znajomością i zrozumieniem treści utworów wskazanych w podstawie programowej jako lektury obowiązkowe;

11) rozumie pojęcie motywu literackiego i toposu, rozpoznaje podstawowe motywy i toposy oraz dostrzega żywotność motywów biblijnych i antycznych w utworach literackich; określa ich rolę w tworzeniu znaczeń uniwersalnych;

15) wykorzystuje w interpretacji utworów literackich potrzebne konteksty, szczególnie kontekst historycznoliteracki, historyczny, polityczny, kulturowy, filozoficzny, biograficzny, mitologiczny, biblijny, egzystencjalny;

II. Kształcenie językowe.

2. Zróżnicowanie języka. Uczeń:

1) rozróżnia pojęcie stylu i stylizacji, rozumie ich znaczenie w tekście;

6) rozpoznaje rodzaje stylizacji (archaizacja, dialektyzacja, kolokwializacja, stylizacja środowiskowa, biblijna, mitologiczna itp.) oraz określa ich funkcje w tekście;

III. Tworzenie wypowiedzi.

1. Elementy retoryki. Uczeń:

7) odróżnia dyskusję od sporu i kłótni;

2. Mówienie i pisanie. Uczeń:

1) zgadza się z cudzymi poglądami lub polemizuje z nimi, rzeczowo uzasadniając własne zdanie;

IV. Samokształcenie.

9. wykorzystuje multimedialne źródła informacji oraz dokonuje ich krytycznej oceny;

Lektura obowiązkowa

1) Biblia, w tym fragmenty Księgi Rodzaju, Księgi Hioba, Księgi Koheleta, Pieśni nad Pieśniami, Księgi Psalmów, Apokalipsy wg św. Jana;

Kształtowane kompetencje kluczowe:

- kompetencje w zakresie rozumienia i tworzenia informacji;
- kompetencje cyfrowe;
- kompetencje osobiste, społeczne i w zakresie umiejętności uczenia się;
- kompetencje obywatelskie;
- kompetencje w zakresie wielojęzyczności.

Cele operacyjne. Uczeń:

- wyjaśnia, jakie są źródła różnorodności stylistycznej ksiąg biblijnych;
- objaśnia sens moralny przypowieści-bajki z Księgi Sędziów;
- określa przynależność gatunkową fragmentu Księgi Koheleta;
- dopisuje znaczenia biblizmów;
- udowadnia, że w *Księgach narodu polskiego i pielgrzymstwa polskiego* autor posłużył się stylizacją biblijną.

Strategie nauczania:

- konstruktywizm;
- konektywizm.

Metody i techniki nauczania:

- ćwiczeń przedmiotowych;
- z użyciem komputera;
- dyskusja.

Formy pracy:

- praca indywidualna;
- praca w parach;
- praca w grupach;
- praca całego zespołu klasowego.

Środki dydaktyczne:

- komputery z głośnikami, słuchawkami i dostępem do internetu;

- zasoby multimedialne zawarte w e-materiale;
- tablica interaktywna/tablica, pisak/kreda.

Przebieg lekcji

Przed lekcją:

1. Nauczyciel prosi uczniów o przygotowanie fragmentów Biblii – do czytania z interpretacją. Zaznacza, aby wybrali fragmenty zróżnicowane stylistycznie, może zasugerować uczniom konkretne księgi.
2. Chętni uczniowie odczytują wybrane fragmenty.

Faza wprowadzająca:

1. Nauczyciel udostępnia uczniom e-materiał i robi krótkie wprowadzenie na temat Biblii jako utworu literackiego (może przy tym nawiązać do interpretacji czytanych fragmentów – przykładów różnych gatunków literackich).
2. Nauczyciel prezentuje cele lekcji i ustala z uczniami kryteria sukcesu.

Faza realizacyjna:

1. Uczniowie indywidualnie zapoznają się z treścią sekcji „Przeczytaj”.
2. Nauczyciel prosi wybranego ucznia o wymienienie gatunków literackich występujących w Biblii, a pozostałych o ewentualne uzupełnienie.
3. Nauczyciel prosi wybranego ucznia o krótką charakterystykę stylu biblijnego (na podstawie tekstu z sekcji „Przeczytaj”).
4. Uczniowie przechodzą do sekcji „Prezentacja TED”. Po wysłuchaniu wykładu uczniowie wykonują polecenie 1 (*Wyjaśnij, jakie są źródła różnorodności stylistycznej ksiąg biblijnych.*). Nauczyciel prosi jedną osobę o zaprezentowanie wyjaśnienia i komentuje wypowiedź.
5. Uczniowie wykonują polecenie 2 z sekcji „Prezentacja TED”. Nauczyciel prosi kilka osób o zaprezentowanie odpowiedzi na forum.
6. Uczniowie przechodzą do sekcji „Sprawdź się” i zapoznają się z fragmentami tekstów biblijnych, do których odnoszą się ćwiczenia. Wykonują następnie ćwiczenia 1, 2, 3. Wyniki pracy omawiane są na forum i komentowane przez nauczyciela.
7. Nauczyciel przechodzi do ćwiczenia 4 (*Wyjaśnij sens moralny przypowieści bajki z Księgi Sędziów*) – prosi jednego z uczniów o głośne odczytanie przypowieści. Nauczyciel przedstawia uczniom okoliczności powstania przypowieści i inicjuje dyskusję na temat jej wymowy (politycznej w czasach, gdy powstała i uniwersalnej).
8. Uczniowie wykonują indywidualnie ćwiczenie 5. Wybrana osoba prezentuje odpowiedź, nauczyciel komentuje.
9. Ćwiczenie 6 (praca z mapą myśli) uczniowie wykonują wspólnie.
10. Ćwiczenia 7 i 8 uczniowie wykonują indywidualnie. Wybrane osoby prezentują odpowiedź, pozostali uczniowie komentują. Nauczyciel podsumowuje odpowiedzi.

Faza podsumowująca:

1. Nauczyciel prosi jedną osobę o podsumowanie wiedzy na temat zróżnicowania gatunków literackich w Biblii.
2. Nauczyciel robi krótki, podsumowujący wykład na temat stylistyki biblijnej jako inspiracji dla literatury różnych epok. Podaje przykłady naśladowania biblijnych gatunków literackich, np. treny, psalmy, pieśni. Może przywołać tu *Księgi narodu polskiego i pielgrzymstwa polskiego*, a także przykłady polskiej poezji współczesnej.
3. Nauczyciel może dodatkowo zainteresować uczniów rytmiką biblijnych wersetów (co także jest elementem biblijnej stylizacji). Może zestawić przekłady tekstów biblijnych Czesława Miłosza (gdzie utrzymany jest podział na wersety) z przekładami Romana Brandstaettera (gdzie frazy zostały rozdzielone).

Praca domowa:

1. W liczącym co najmniej 150 słów wypracowaniu wykaż, że Adam Mickiewicz, pisząc *Księgi narodu polskiego i pielgrzymstwa polskiego*, posłużył się stylizacją biblijną.
2. Znajdź tropy biblijne w poezji Czesława Miłosza. Zapisz kilka przykładów.

Materiały pomocnicze

- Kazimierz Bukowski, *Biblia a literatura polska*, Warszawa 1990.
- Brudnik Edyta, Moszyńska Anna, Owczarska Beata, *Ja i mój uczeń pracujemy aktywnie. Poradnik po metodach aktywizujących*, Kielce 2011.

Wskazówki metodyczne

- Uczniowie mogą przed lekcją zapoznać się z multimediami z sekcji „Prezentacja TED”, aby aktywnie uczestniczyć w zajęciach i pogłębiać swoją wiedzę.